

Edina pot do svobode je boj
ljudstva, brezobziren boj, do-
kler ne pade poslednja barika-
da, dokler ni dosežen poslednji
cilj!

(Ivan Cankar)

LETNIK II.

DUNAJ, V TOREK 24. VI. 1947

ŠTEV. 38 (66)

Antifašistično ljudstvo Slovenske Koroške zahteva kaznovanje Maier-Kaibitscha in njegovih pomagačev

Skupna resolucija antifašističnega prebivalstva, občine Globasnica, Osvobodilne fronte, Komunistične partije, socialistov

Prebivalstvo občine Globasnica je poslalo avstrijskim in okupacijskim oblastem naslednjo protestno resolucijo:

Prebivalstvo občine Globasnica protestira proti odlaganju procesa proti vojnemu zločincu Maier-Kaibitschu, ki je odgovoren za vsa grozodejstva nad koroškimi Slovenci, prav posebno pa za množične preselitve koroških Slovencev. Maier-Kaibitsch je z vsemi svojimi pomagači kriv, da je bilo iz naše občine izseljenih preko 30 oseb v razna taborišča v Nemčijo, kjer so mnoge nečloveško mučili in usmrtili. Istočasno z Maier-Kaibitschem obsojamo tudi njegove poma-

gače — nacistične funkcionarje in denunciantne.

Odločno obsojamo, da se danes, dve leti po uničenju fašistične vojske, postavljajo pred sodišče mnogi antifašisti in partizanski borci, nacistični vojni zločinci pa so v veliki večini na svobodi ali pa v zaporu uživajo vse ugodnosti, ki jim jih izkazujejo nekoč od njih postavljeni stražniki. Medtem ko ima Maier-Kaibitsch v zaporu, kar mu sree poželi in mu stražniki strežejo z velikim spoštovanjem, pa vemo, da je bil n. pr. dolgoletni antifašist, borec, sekretar POOF-a Karl Prušnik, ki je bil po krivi-

ci obsojen in odpeljan na prisilno delo v Karlau pri Gradeu, uklenjen kakor zločinec.

Protestiramo proti taki krivici. Zahtevamo, da se preneha preganjanje slovenskih antifašistov! Zahtevamo, da se Maier-Kaibitsch takoj postavi pred ljudsko sodišče ter da ga to obsodi na smrt na vešala. Ravno tako pa zahtevamo, da prejmejo vsi njegovi nacistični pomagači, pravično kazen za svoje zločine.

Resolucijo je podpisal občinski odbor, OF, predstavnik Komunistične partije in socialistične stranke, prav tako pa tudi župan in župnik.

Na koncu je govoril še predsednik Zveze političnih internirancev dr. Sobek, nakar so položili generalni polkovnik Zeltov, zvezna vlada, vse politične stranke, delegacija internirancev in številne inozemske delegacije, med njimi jugoslovanska, češka, poljska, madžarska in francoska, svoje vence v spomin žrtvam svojih narodov.

Okrajna konferenca Osvobodilne fronte v Velikovcu

Dne 18. 6. 1947 je bila okrajna konferenca OF v Velikovcu, ki so se je udeležili predstavniki občinskih odborov OF. Konferenco je vodil predsednik okrajnega odbora Velikovec, tovariš dr. Luka Sienčnik. Na dnevnem redu je bil pregled političnega položaja in nalog osvobodilnega gibanja. Posebej se je obravnavala tudi akcija za postavitev velikega spomenika na grob 86 padlih partizanov v Velikovcu. Odkritje spomenika v Velikovcu bo počastitev spomina vseh padlih borcev za svobodo. Kljub temu, da so avstrijske oblasti dovolile nabiralno akcijo za spomenik samo v okraju Velikovec, bodo koroški Slovenci storili vse, da postavijo dostojen spomenik vsem junaškim žrtvam za osvoboditev.

Ob zaključku konference je bil poslan telegram komisiji za avstrijsko mirovno pogodbo na Dunaj s ponovno zahtevo, da zaslišijo predstavnike osvobodilnega gibanja koroških Slovencev; z drugim telegramom pa so se navzoči obrnili na medzavezniško komisijo na Dunaj z zahtevo, da se izpusti iz zapore tovariš Karel Prušnik, sekretar POOF-a, ki je bil obsojen zaradi nošenja slovenske zastave.

JUGOSLAVIJA ZAHTEVA PREISKAVO O NAPADU GRŠKIH LETAL

Stalni predstavnik FLRJ pri Organizaciji Združenih narodov dr. Jože Vilfan je 27. t. m. predal Varnostnemu svetu pismeno zahtevo po takojšnji preiskavi o zločinskem napadu grških monarhofašističnih letal na obmejno stražarnico Bajram Bos, pri katerem je bil ubit oficir Jugoslovanske armade, komandant straže Miloš Janković in ranjena en borec in telefonist. Prav tako je zahteval preiskavo o topovskih izstrelkih, ki so padli na področje vasi Nikolič.

Jugoslovanske oblasti so na licu mesta že izvedle preiskavo. Rezultat preiskave je pokazal, da je bil napad premišljen in popolnoma neizvnan. Izmed vseh dosedanjih čestih izivanj in nasilj je bil ta napad eden najtežjih. Po izjavah očividcev, fotografijah in kartah so nepobitno dokazali krivdo napadalcev. Rezultate preiskave so jugoslovanske oblasti poslale Varnostnemu svetu.

Ministrstvo za zunanje zadeve FLRJ je predalo tudi grškemu ministru v Beogradu ostro protestno noto zaradi tega najtežjega napada grških monarhofašistov na jugoslovansko ozemlje in zaradi stalnih obmejnih prekrškov.

POLITIČNO PREDSTAVNIŠTVO AVSTRIJE V BEOGRADU

Politično predstavništvo FLRJ na Dunaju je obvestilo avstrijsko vlado, da je vlada FLRJ pripravljena, da sprejme dr. Walterja Conrada Eybesfelda kot političnega predstavnika republike Avstrije v Beogradu.

Mauthausen naj trajno spominja na grozote fašizma

Sovjetske oblasti so izročile taborišče Mauthausen avstrijski vladi

Izročitev koncentracijskega taborišča Mauthausen avstrijski vladi je izzvenela v mogočno manifestacijo antifašistične enotnosti vseh svobodoljubnih narodov sveta, ki so v različnih nacističnih moriščih dali svoje žrtve za svobodo človeštva. Svečanosti so prisostvovali namestnik sovjetskega visokega komisarja v Avstriji generalni polkovnik Zeltov, brigadni general Keys, brigadir Jones in general Cheriére, vsi člani vlade z zveznim kanclerjem dr. inž. Figlom na čelu, zastopniki diplomatskega zbora na Dunaju in številne delegacije različnih organizacij, predvsem seveda tisoči bivših internirancev. Po kratkih pozdravnih besedah so navzoči šli nazgor po „stopnicah smrti“, ki so prepojene s krvjo tisočih internirancev. Nato je spregovoril pred vhomom v taborišče, kjer so vihrale vse zastave Združenih narodov, zastopnik visokega sovjetskega komisarja v Avstriji, generalni polkovnik Zeltov, ki je dejal:

„Zbrali smo se danes na prostoru, kjer je dolga leta bilo vsemu svetu poznano koncentracijsko taborišče Mauthausen. Bilo je eno izmed mnogih fabrik smrti, s katerimi je nemško-fašistična zver posejala celotno ozemlje od nje stvorjene tako imenovane „Nove Evrope“.

122.706 zverinskih do smrti trpinčenih ljudi — to so žrtve fašizma samo v Mauthausenu, za katere vemo. Na deset tisoče žrtev je ostalo nepozanih. Med umorjenimi je bilo 32.180 državljancev Sovjetske zveze.

Klanjamo se pred veličastnim spominom svojih bratov, ki so v borbi za svobodo in neodvisnost ljubljene domovine bili zverinsko umorjeni. Klanjamo se pred svetlim spominom žrtev nacizma v Mauthausenu, državljancev svobodoljubnih narodov, ki so dali svoje življenje za svobodo in demokracijo.

Teh 122.706 žrtev fašizma v Mauthausenu je samo end el človeških življenj, ki so jih hitlerjevci uničili. Mauthausen je

bilo samo eno od številnih taborišč, v katerih so nacisti uresničevali svoje „rasiistične ideje“. V Majdaneku, pri Lublinu, v Auschwitzu, v Dachau-u, v Ravensbrücku, v Treblinki in v stoterih drugih taboriščih uničenja je bilo umorjenih na milijone ljudi. Ducate milijonov, ki jih je čakala ista usoda, je osvobodila Sovjetska armada skupaj z zavezniškimi armadami, ki so v težkih bojih razbile Hitlerjevo vojsko in zločinski nacistični režim.

Bila je sveta borba in mi ne bomo nikdar pozabili žrtev, ki so bile doprinešene v imenu zmage pravice.

Nihče jih ne bo pozabil, nihče, ki ljubi in ceni svobodo in se bori za svetovni mir.

Hitlerjevski režim je uničen, vendar ni so še iztrebljene „ideje“ rasne teorije in militarizma. Še vedno živijo ponekod dalje, pojavljajo se v novi obleki in propagirajo jih pod drugim imenom. Niso še obsojeni vsi nacistični zločinci, mnogo izmed njih se skriva, mnoge redijo Hitlerjevi nasledniki, netilci vojne in ideologije „novega reda v Evropi“.

Tukaj, v Mauthausenu se je pomešala kri Rusov in Jugoslovancev, Poljakov in Čehov, avstrijskih antifašistov in Madžarov, Francozov in Holandcev in mnogih drugih narodov. Ta kri je sveta in kliče k enotnosti za obrambo demokracije in miru proti temnim silam reakcije, ki so ponovno aktivne in se zbirajo k novemu napadu.

Enotnost svobodoljubnih narodov in borba proti fašizmu sta zagotovili zmago nad hitlerjevsko Nemčijo in njenimi sateliti.

Samo enotnost svobodoljubnih narodov lahko zagotovi mir in varnost in obvaruje človeštvo pred novimi žrtvami in novega gorja.

Sovjetska zveza in njena zmagovita armada sta neprecenljivo mnogo doprinesli, da je bila hitlerjevska Nemčija uničena in da so bili svobodoljubni narodi osvobojeni izpod fašističnega jarma.

Zveza socialističnih sovjetskih republik

stoji neomajno na straži miru in varnosti narodov.

Po naročilu visokega komisarja ZSSR v Avstriji, generalnega polkovnika Kurasova izročam vladi avstrijske republike zgradbe nekdanjega koncentracijskega taborišča Mauthausen, ki naj ostane ohranjeno kot spominsko mesto za žrtve, ki so padle od nacističnih rabljev. Jaz sem trdno prepričan, da avstrijsko ljudstvo naukov komaj prošle dobe ne bo pozabilo in se bo borilo z vso silo proti reakciji in okrepilo demokracijo v svoji državi.

Po govoru generalnega polkovnika Zeltova se je zvezni kancler inž. Figl zahvalil sovjetski vrhovni komandi, da je izročila to mesto gorja avstrijski vladi, in se spomnil nešteti ljudi, ki so tukaj, oropani svobode, izkrmavali za svojo domovino in svoje ljudstvo.

Nato je generalni polkovnik z zveznim kanclerjem Figlom odkril spominsko ploščo, ki ima vklesano naslednje besedilo:

Na tem mestu je bilo od maja 1938 do 5. maja 1945 koncentracijsko taborišče Mauthausen. Tu in v sosednjih taboriščih so nacionalni socialisti zverinsko umorili 122.706 članov najrazličnejših narodov.

Med žrtvami je bilo:

državljancev ZSSR	32.180
poljskih državljancev	13.203
madžarskih državljancev	12.923
jugoslovanskih državljancev	12.870
francoskih državljancev	8.205
španskih državljancev	6.502
italijanskih državljancev	5.750
češkoslovaških državljancev	4.473
grških državljancev	3.700
nemških antifašistov	1.500
belgijskih državljancev	742
avstrijskih antifašistov	235
holandskih državljancev	178
norveških državljancev	77
ameriških državljancev	34
luksemburških državljancev	19
angleških državljancev	19
državljancev drugih narodov in brezdomcev	316

Avstrijci so v Sloveniji prevzeli vsa odgovornejša mesta v gestapu

Kakor smo poročali, se v Mariboru pred vojaškim sodiščem vodi sodna razprava proti vodilnim gestapovskim zločincem na Štajerskem. Iz obtožnice je razvidno, da je bilo po nepopolnih, doslej preverjenih podatkih v dobi okupacije na področju komandirja SIPO in SD v Mariboru ustreljenih 3.600, obojenih 217, zaklanih 103, z mučenjem ubitih 358 žrtev. V taboriščih je umrlo 1.156 ljudi, trajno telesno poškodovanih je 1.157 žrtev, zaprtih je bilo 10 tisoč 575, interniranih 7.971, odvedenih na prisilno delo 21.579 in izseljenih 67.885.

Največji krvnik slovenskega ljudstva Kurt Stage, SS-Sturmbannführer in komandir SIPO in SD v Mariboru, je z brezobzirno kršitvijo mednarodnih predpisov samostojno izvajal nad okupiranim prebivalstvom uničevalni teror. On je povzročitelj množičnih umorov, množičnega zapiranja, mučenja in prisilnega dela, prisilnega izseljevanja in odгона prebivalstva iz Jugoslavije v koncentracijska taborišča in v internacije. Obtožnica našteva posamezne primere njegovih zločinov. Tako je on odredil usmrtnih okoli 500 talcev. Izdal je odredbo, da je treba požgati hiše, v katere zahajajo partizani, prebivalce pa pred hišo ustreliti in zapleniti njihovo premoženje. Izdal je ukaz za poostreno zasliševanje in se je sam udeleževal takih zasliševanj, kjer so nečloveško mučili slovensko ljudstvo. Obtoženi Stage je tudi organiziral tako imenovano „črno roko“ z nalogo, da pobija one, ki so sumljivi kot nasprotniki nacističnega režima. Ko se je fronta približala Sloveniji, je Stage odredil izpraznitev zaporov na Štajerskem in usmrtnih težje osumljenih priporikov. Tako so takrat v raznih krajih Štajerske ustrelili neugotovljeno število priporikov.

Jožef Zangi je eden izmed petih avstrijskih gestapovcev, ki so po okupaciji zasedli vsa odgovornejša mesta v gestapu na Slovenskem. S surovim kršenjem mednarodno pravnih predpisov je izvršil nešteto aretacij, mučenj in pretepanj v gestapovskih zaporih ter odgonov jugoslovanskih državljanzov v koncentracijska taborišča in na eksekucije. V svojem gradu Viltušu je organiziral zapore, kjer je z nečloveškim mučenjem skušal od priporikov izsiliti priznanja o sodelovanju z OF. Tu je iz skupine 300 živinsko mučenih priporikov predlagal 36 talcev, ki so bili pozneje ustreljeni.

Avstrijec Jožef Wiegeler je prišel 15. aprila 1941. leta v Slovenijo in bil neposredno udeležen pri iztrebljanju Slovencev. Izvršil je neštete umore, požige hiš, plenjenje imovine ter je sodeloval pri

vsem nacističnem terorju nad Slovenci. Odgovoren je za mučenje 500 Slovencev v Celju, od katerih je bilo pozneje nad 100 ustreljenih, okoli 300 pa je bilo poslanih v koncentracijska taborišča. Sodeloval je pri vseh akcijah „čiščenja“ v mariborski okolici, kjer je dajal ukaze za aretacije, mučenja in ubijanja.

Georg Kramhölter, avstrijski državljanz, je kot vodja izpostave gestapa v Trbovljah in v Celju vodil iztrebljanje slovenskega ljudstva na svojem področju. Odgovoren je za usmrtnih 16 oseb, za smrt 25 oseb v taborišču, za izbiranje in streljanje talcev iz zaporov v Trbovljah, za akcijo proti skupini 10 partizanov pri Sv. Katarini, ki jih je dal sežgati v hiši, za sodelovanje pri obojenju 100 talcev na Frankolovem.

Avstrijec Hugo Galde je kot referent gestapa v Mariboru odredil aretacije in mučenja po zaporih, odvajanja v koncentracijska taborišča in na prisilno delo ter se je udeleževal akcij na okoliške vasi z namenom, uničiti slovenski narod. Kriv je za smrt šestih ljudi, ki so jih ubili pri Studencu, za mučenje priporikov, za požig hiš in za plenjenje imovine.

Kurt Gmoser je sodeloval pri razbojniških napadih na slovenske domove, pri požigih in ropih in pri usmrtnih slovenskih patriotov. Partizana, ki ga je v družbi svojih pajdašev ujel, je brez vsakega zasliševanja ustrelil v hrbet.

Ostala dva obtožena, ki sta odgovorna zaradi sodelovanja pri množičnih umorih slovenskega naroda, sta Boško Lazič, bivši jugoslovanski žandar, nemški vohun, ki je takoj po okupaciji Jugoslavije stopil v službo gestapa v Celju ter sodeloval pri aretacijah, mučenju, ubijanju in odgonu slovenskega prebivalstva, in Jožef Winkler, kapetan nemške policije, ki je prav tako sodeloval pri vseh prisilnih ukrepih okupatorja za iztrebljanje slovenskega naroda. V obrazložitvi obtožnice je vojaški tožilec obrazložil nacistični načrt za priključitev Spodnje Štajerske k Nemčiji, ki so ga že dolgo pred napadom na Jugoslavijo podrobno izdelali v Avstriji v inštitutu za južnovzhodna vprašanja v Gradcu. Glavno borbo za uničenje slovenskega naroda je vodila gestapo. Kakor v samem centru, tako so tudi na izpostavah in oporiščih gestapa imeli večino SS-ovci iz Avstrije. Hitler je uporabil za izpolnitev nacističnih načrtov v Jugoslaviji in še posebej v Sloveniji avstrijske naciste kot strokovnjake in poznavalce terena. Metoda njihovega dela so bili zločini, umori, požigi, koncentracijska taborišča smrti in sistematičen teror.

naprej k lepšemu življenju. In mi zahtevamo to, kar bodo — o tem smo prepričani — v prihodnjih mesecih vedno večje množice odločneje zahtevale in za kar se bodo borile:

Konec s politiko poloma, proč z vlado Figl-Schärf, proč z Gruberjem in ostalimi lutkami tujega finančnega kapitala! Ljudstvo naj odloči na novih volitvah, da bo pot za dvig, za boljšo bodočnost naše zemlje svobodna, da bo pot svobodna za Avstrijo.

BAVARSKI LIST O AVSTRIJI

„Bayerische Rundschau“ polmesečnik krščansko-socialne zveze na Bavarskem piše pod naslovom „Tu felix Austria“ (Ti srečna Avstrija) med drugim:

„Avstrija dobi spet vojaščino. V svojih slavnih časih je imela cesarsko-kraljevske vojske, po prvi svetovni vojni ni imela nobene. Po saintgermanski pogodbi je smela vzdrževati vojsko 30.000 mož in sedaj, po drugi svetovni vojni, dobi celo 50.000 mož.

Upajmo, da ne pride spet do vojne, sicer bi postalo za nas polagoma nevarno. Če natančno pomislimo, bi nas lahko Avstrija že danes zavzela, seveda če dobi za to dovoljenje, česar pa ni pričakovati.

Zanosni klici „Heim ins Reich!“ so sicer sedaj prenehali, ali „obisk“ rajha je sedaj v Avstriji vroča želja. Sosedji na vzhodu danes sledijo klicu časa in se delajo, kakor da bi bili tedaj s silo vključeni v rajh (hineingepresst).

Kako je že dejal nekoč „največji vojskovodja vseh časov“: „Naj le spoznajo moje ostmarkovce!“ Mislili smo, da smo jih dobro poznali. Sedaj je pač potrebno, da svoje mnenje spremenimo.“

LUŽIŠKI SRBI DOBIJO SVOJ DNEVNIK

Sovjetske zasedbene oblasti v Berlinu so „Domovini“, osrednji organizaciji lužiških Srbov, dovolile izdajanje dnevnika „Nova doba“, ki bo začel v kratkem izhajati v glavnem mestu Lužice v Budyšinu. Iz tehničnih razlogov bo novi dnevnik izhajal začasno samo dvakrat ali trikrat na teden.

FRANCOSKI DELAVCI SE BORIJO ZA SVOJE PRAVICE

Stavke, ki so v zadnjem času na dnevnem redu v Franciji, so znova pritegnile pozornost na notranjepolitični položaj te države.

To, da delavci pogosto odložijo delo, posebno splošna stavka železničarjev, prča, da množice obsojajo politiko Ramadierove vlade, ki ne služi koristim ljudstva. Ta politika je samo v prid trustov, ki so se v vojni obogatili, ker so sodelovali s sovražnikom. V državi se postruje inflacija, dvigajo se cene, pada realna meza in vedno bolj grozeče je pomanjkanje živil. Kakor je iz dneva v dan težavnejše življenje delavcev, tako se po drugi strani dvigajo dobički trustov.

Zaradi velike požitvovalnosti francoskih delavcev se od konca vojne neprenehoma dviga proizvodnja. Toda veleindustriji se kljub temu trdovratno borijo proti izboljšanju življenjske ravni delavcev. Trudijo se, da bi realno mezdo še bolj znižali in da bi na delavčeva ramena prevahili vse breme obnove dežele. Pri tem jih podpira še politika vlade. Po številnih izjavah sindikata železniških delavcev bi bila železniška stavka v nekaj urah končana, če bi vlada pokazala količnejše dobre volje. Toda ta se je skušala izogniti vsakršnim razgovorom s predstavniki stavkajočih in je nameravala zlomiti stavko s stavkokazi in je celo grozila, da bo porabila izredne ukrepe.

Ti poskusi pa niso rodili uspeha, kakor se jim tudi ni posrečilo, da bi stavko pokazali kot delo „nevidnih zakulisnih sil“. Z neupogljivim zadržanjem stavkajočih delavcev se je pokazala enotnost delavcev v njihovi borbi za pravice.

Stavka se je končala z izpolnitvijo zahtev. S tem pa seveda ni rešeno vprašanje gospodarskega ozdravljenja dežele. Val stavk, ki se vedno bolj širi, kaže vso odločnost delavcev v njihovi borbi proti reakciji in proti sedanjim politikim, za katero je nedavno Thorez dejal, da je odklon v desno, ki prezira vse pravice francoskih delavcev kakor tudi osnovne koristi Francije.

Po vesteh brazilskih listov je poslanik ZDA predlagal brazilski vladi, da bi Brazilija sprejela 700.000 razseljenih oseb iz Evrope.

POLITIČNE VESTI

Po enajstodnevni burni razpravi je italijanski parlament s pičlo večino sprejel program nove De Gasperijske vlade. Proti De Gasperiju so glasovale stranke sirokih delavskih in kmečkih množic, komunisti, socialisti, republikanci, stranka akcijske in tudi Saragatijeva frakcija. Za De Gasperija so glasovale edino stranke velekapitalistov liberalci, profašistični Qualunquisti in krščanski demokrati.

Ameriški konzulat v Londonu ni odobril potnega lista za ZDA glavnemu tajniku KP Anglije Harryju Pollitu, ki se je hotel kot gost udeležiti kongresa ameriških komunistov.

Izredna sodišča v Grčiji izrekajo vedno več smrtnih obsodb. Samo v zadnjih mesecih je bilo usmrčenih 321 odpornikov, med njimi osem žena in en duhovnik. Samo 17. t. m. so usmrtili 23 odpornikov.

200.000 pomorščakov in pristaniških delavcev je stopilo v stavko v ZDA. Stavkojoči zahtevajo dvajsetodstotno zvišanje mezde, štirideseturni delovni teden in šesttedenski plačani dopust.

Drobne novice

Letos bodo v avtonomni pokrajini Vojvodini zgradili devet novih naselij s 1.420 hišami. Naselja so namenjena kolonistom, ki so se iz drugih ljudskih republik naselili v Vojvodini. Poleg tega bodo v Vojvodini zgradili 18 žitnih skladišč, od katerih bo vsako lahko sprejelo 150 vagonov žita. Gradnjo teh skladišč so pospešili, tako da bodo lahko sprejela že letošnjo žetev.

Mladina bjelovarskega okrožja v Hrvatski se je obvezala, da bo s prostovoljnimi delom zgradila 30 km dolgo gozdno železnico. Poleg tega pa bo položila še 7 km tirov na drugi železniški progi. Teh del se udeležuje 1700 mladincev, ki so se obvezali, da bodo obe progi končali do konca julija.

V Karlovcu, ki je važno industrijsko središče LR Hrvatske, je vseh sedem tekstilnih tovarn prekoračilo načrt proizvodnje za mesec maj. Najlepši uspeh je dosegla tekstilna tovarna „Vuna“, ki je svoj načrt proizvodnje presegla za 8 odstotkov.

Petletni načrt LR Srbije predvideva dvig vrednosti industrijske proizvodnje v Srbiji od 5 milijard 600 milijonov dinarjev v letu 1946 na 25 milijard 600 milijonov din v letu 1951. Največji dvig proizvodnje bo v kovinski industriji, kjer bo vrednost narasla od 500 milijonov din v letu 1946 na 3 milijarde 700 milijonov din v letu 1951. Posebno pozornost posveča petletni načrt LR Srbije razvoju poljedelstva. Poleg mehanizacije kmetijstva predvideva načrt gradnjo sistema za namakanje, s čimer bodo zavarovani pred sušo ogromni predeli plodne zemlje. V ta namen bodo zgradili tudi 250 km dolgi plovni kanal Donava-Tisa. Ta kanal z manjšimi odvodnimi in namakalnimi kanali, z električnimi centralami in rečno plovo bo dosedaj največje delo te vrste. Petletni načrt za Srbijo pa predvideva tudi uničenje analfabetizma in izšolanje najmanj 125.000 strokovnih delavcev za moderno industrijo kakor tudi več ko 14.000 strokovnjakov z visokošolsko izobrazbo.

V Jugoslaviji so pričeli z gradnjo prvega poslopja za domačo radijsko industrijo. V Beogradu bodo še to leto postavili zvezno radijsko postajo, ki bo imela 150 kw. v Skoplju in Sarajevu pa republiški radijski postaji po 20 kw. Jugoslovanska radijska industrija bo do konca tega leta zgradila prvih 10.000 radijskih aparatov.

V Bosni in Hercegovini je bilo lani prijavljenih 67.000 primerov raznih gozdnih škod, tako da je bilo poškodovanega 51 tisoč kubičnih metrov lesa v vrednosti 14 milijonov dinarjev. Zaradi suše so bili pogosti gozdni požari. Tako je bilo leta 1945 270 požarov, ki so napravili škodo na površini 12.000 ha, lani pa je bilo 1144 požarov na površini okrog 30.000 ha. Mnogo večjo škodo pa dela lubadar, ki se je razširil na izredno veliki površini. Lani je ljudska oblast že storila nekatere ukrepe za zaščito proti lubadarjem. V letošnjem proračunu je določenih 10 milijonov din za zaščito gozdov. Za zaščito pred požari in škodljivci ter s pogodovanjem se bo površina naših gozdov med petletko razširila za 860.000 ha.

Proč z reakcionarno vlado!

Na zborovanjih — največjih, ki jih je doživela Avstrija po osvoboditvi — so govorili v zadnjih dneh govorniki Komunistične partije na Dunaju, na Zgornjem Avstrijskem in na Štajerskem o zadnji vladni krizi. Velika udeležba in odobravanje, s katerim so množice spremljale govore, kažejo, da ljudstvo s sedanjo vlado ni več zadovoljno in da zahteva spremembo vlade. Govorniki so opozarjali na nevarnost enostranske zapadne usmerjenosti na obupno stanje prehrane, na črno borzo in na druge napake, ki jih je kriva politika reakcionarne vlade. Tako je govoril na Dunaju ogromnim množicam ljudstva predsednik komunistične stranke Johann Koplenigg, ki je med drugim dejal:

»Ni res, da bi morala biti Avstrija be-rarska država, o čemer nas hočejo vedno zopet prepričati. Avstrijski delavci znajo delati, hočejo delati in delajo. In oni hočejo, da si svoj kruh trajno zaslužijo in ne priberajo.

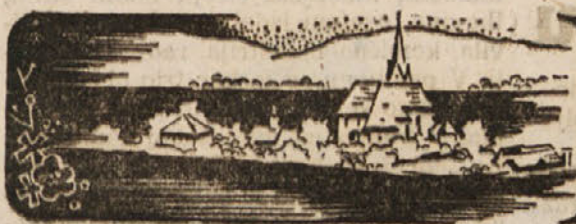
Ni res, o čemer nas hočejo prepričati, da je mogoče dobiti živila, ki nam manjkajo, samo v Ameriki in da moramo zaradi tega storiti vse, kar Amerika od nas zahteva. Vsi znaki kažejo, da ne bo to leto samo v Rusiji, ampak tudi na Poljskem, na Madžarskem in v Rumuniji odlična letina. V časopisih smo lahko brali, da so se zastopniki angleške vla-

de v Moskvi pogajali z rusko vlado, da bi pošiljala pšenico v Anglijo. Ista angleška vlada se pogaja v Madžarski in med Anglijo in Poljsko je bila že sklenjena pogodba. In v Avstriji? Avstrija se danes bavi s tem, da vodi hkrati propagandno vojno proti Madžarski, proti Poljski, proti Sovjetski zvezi in sicer propagandno vojno v službi reakcionarnih ameriških interesov, ki izrabljajo Avstrijo za svojo »politiko sile«.

Mi smo prepričani, da je danes med socialističnimi delavci, med pristaji OeVP, med množicami delovnih ljudi, ki ne pripadajo nobeni stranki, na tisoče takih, ki so z nami istega mnenja, da tako ne more več naprej, da se moramo boriti za popolno spremembo. Nasprotniki so divji, da se komunisti, »stranka palčkov«, kakor pravijo, »predrznjejo« zahtevati odstop vlade in nove volitve. Za vsem tem vpijem se skriva samo bes, da postajajo komunisti vedno močnejši, da ta stranka dobiva med množicami vedno več vpliva, da javno pove to, kar danes hočejo velike množice našega ljudstva, kar zahtevajo naši delavci in kar bodo vedno bolj odločno zahtevali.

Mi povemo, kar je potrebno, da rešimo Avstrijo pred polomom, da volimo ljudstvo iz slepe ulice, v katero sta ga zapeljali ostali stranki, da ga vodimo

Naj sliši ves svet to zemljo vpijočo,
ki s srčno krvjo smo škropili ji tla!
Mi nosimo vero v pravičnost bodočo
vseh zemelj, vseh ljudstev teptanih sveta!

Po naši zemlji

Protesti koroških Slovencev proti novi nacistični organizaciji „Bund der heimattreuen Südkärntner“

Pod nacističnim geslom, da je vsakdo, ki je proti nedeljivosti Koroške, torej vsakdo, ki se bori za pravice slovenskega ljudstva, izdajalec domovine, organizirajo velenemški šoviniisti na Koroškem novo nacistično organizacijo »Bund der heimattreuen Südkärntner« — »Zvezo domovini zvestih«. Z vsakovrstnimi pritiski, predvsem pa z grožnjami, da bo preseljen vsakdo, ki ne pristopi k temu bundu, ker ga bodo smatrali za izdajalca, poskušajo nacistični organizatorji tega »bunda« izvesti nekako glasovanje v prilog Avstrije.

Koroški Slovenci in vsi pravi antifasisti sodelujejo v borbi proti tej novi nacistični organizaciji, ki je oživiljenje nekdanjega šovinističnega »Heimattunda« Maier-Kaibitscha in drugih nacističnih zločincev.

Prebivalstvo Dobrle vasi in okolice je poslalo britanskim in okupacijskim oblastem ter medzavezniški komisiji na Dunaju resolucijo, v kateri opozarja na nacistično delovanje novega »bunda« in zahteva, da se prepreči teroriziranje slovenskih antifasistov. Resolucija se glasi:

Ukrepi britanskih okupacijskih oblasti proti slovenskim antifasistom v borbi za osvoboditev Slovenske Koroške dajejo pobudo šovinistični velenemški miselnosti tistih elementov, ki so nam koroškimi Slovincem že od nekdaj sovražni. Ti proglašajo vse, ki se borimo za pravico našega naroda, za izdajalce in se nad njimi že sedaj, čeprav še ni vprašanje meje rešeno, na vse načine maščujejo.

V zadnjih mesecih se ustanavlja pod vodstvom znanih nacističnih elementov organizacija »Bund der heimattreuen Südkärntner«, ki proglašja vse one, kateri ne pristopijo, za izdajalce; groze jim s preselitvijo, zaplenbo premoženja in drugimi represalijami. Voditelji in glavni razširjevalci tega »bunda« so registrirani nacisti, bivši SS-ovci in Hitlerjevi petokolonaši, folksdojčeri, ki naletijo proti nam prav tako kakor je nekoč delal vojni zločinec Maier-Kaibitsch s svojim »Heimattundom«.

Koroški Slovenci in antifasisti nismo klonili niti pred Hitlerjem in njegovim terorjem in se bomo tudi sedaj še na-

dalje borili proti novemu nacističnemu nasilju, dokler ne dosežemo svojega cilja — priključitve k FLRJ.

Pač pa opozarjamo okupacijske in zavezniške oblasti, da je popolnoma nemogoče razumeti, zakaj dopuščajo, da sovražniki, proti katerim smo se skupaj borili, danes zopet dvigajo glave in kujejo nove naklepe proti koroškim Slovincem. Protestiramo proti vsakemu popuščanju nacističnim zločincem in nacistični miselnosti! Zahtevamo, da se izvede temeljita denacifikacija, da se kaznujejo krivci za preganjanje in preseljevanje koroških Slovencev in da se odločno nastopi proti teroriziranju koroških Slovencev ter razpihovanju velenemškega šovinizma, ki ga širijo nacistični elementi v obliki »Bunda der heimattreuen Südkärntner«.

FAŠISTI IN ŠOVINISTI PONOVO STRAHUJEJO SLOVENSKO PREBIVALSTVO

Ze večkrat smo poročali, s kakšnimi metodami skušajo zagrizeni nasprotniki Slovencev strahovati antifasistično prebivalstvo Slovenske Koroške. Grozijo s ponovno izselitvijo in podobnimi nasilji, samo da bi vznemirjali ljudstvo, ki se bori za svoje narodne pravice.

Tako je našujskani Šmahar Jakob grozil tov. Joškotu Rupitzu, da ga bodo ubili, ker je bil tudi on partizan in v Dachau. Seveda ve Šmahar Jakob povedati, kar je baje slišal celo v radiu tudi o likvidaciji OF, ki se je po njegovem „na žalost“ borila proti fašizmu. Enako imenuje partizane izdajalce domovine, medtem ko se navdušuje za Hitlerjeve vojske, ki so pobijali po vsej Evropi.

Na podoben način se v Bilčovsu znaša neki Gregor Mischitz nad antifasisti. Slovensko prebivalstvo psuje z izdajalci in jim grozi s ponovno izselitvijo „na drugo stran Karavank!“

Če si pogledamo tega „domovini zvestega“ malo pobliže, moramo ugotoviti, da je aktivno sodeloval pri puču leta 1934 in je takrat javno pozdravljal z nacističnim pozdravom „Heil Hitler!“

Vprašamo se, kdo je izdal svojo domovino? Ilegalni nacist Mischitz, ki je že leta 1934 pripravljaj Hitlerju pot v Avstrijo, ali pa mi slovenski antifasisti, ki smo se aktivno borili proti fašističnemu nasilju in dajali vso podporo tudi avstrijskim antifasistom, ki so se kakor mi borili za osvoboditev svojega ljudstva? Naj takšni in podobni elementi še tako vpijejo in grozijo, mi koroški Slovenci ostanemo na poti, po kateri nas vodi naša predstavica OF. Naš edini odgovor na izzivanja fašističnih elementov se glasi: Se bolj odločno se hočemo boriti, povezani z avstrijskimi antifasisti za svobodo, za resnično demokracijo, za popolno denacifikacijo!

IZ DRABOSNJAKOVE ROJSTNE VASI

Kakor po vsej Slovenski Koroški se tudi pri nas na jezikovni meji skozi desetletja upiramo germanizaciji in se borimo za srečnejšo in lepšo bodočnost v svobodni domovini. Čeprav leži naša občina daleč od vsakega prometa, je znana zaradi tega, ker se je pri nas rodil in bival slovenski ljudski pesnik in oče ljudskega gledališča Andrej Šuster — Drabosnjak. Kot potomci Drabosnjakove igralske skupine smo varovali tradicijo ljudske igre in, čeprav ločeni od ostalega slovenskega sveta, z lastnimi močmi gojili slovensko prosveto. Da tudi tukaj visoko nad Vrbo in v bližini mutca Osojskega živimo Slovenci, so najjasneje pokazali Nemci sami, ki so tudi iz naše občine izselili vse za tretji rajh „nevarne“ ljudi. Pa tudi v narodnoosvobodilni borbi smo Gozdanjčani dokazali, da smo Slovenci. Podpirali smo naše partizane, ki so se borili za svobodo ljudstva in dali svoja mlada življenja. Leta 1946 je padel eden celo v naši vasi. Sedaj počivajo na pokopališču v Vrbi in pričajo o naši borbi in o naši volji za priključitev k Jugoslaviji.

Kljub temu pa nam danes ponovno grozijo z izselitvijo in drugimi nasilji, a mi ostanemo zvesti svojemu slovenskemu narodu in se bomo borili dalje, dokler ne bomo združeni z brati onstran Karavank v svobodni domovini — FLRJ. Zato zahtevamo, da se Gozdanje ne smejo pozabiti, ko bodo odločali o Slovenski Koroški.

NEPOZNAN BANDIT STRELJA NA AKTIVISTE OF

Tiskovni urad OF poroča iz St. Jakoba v Rožu:

Ko se je dne 1. junija ob desetih zvečer

vrčal organizacijski sekretar okrajnega odbora OF Beljak tov. Tevžej Omota iz Svatén domov, je iz gozda padel strel, ki ga pa ni zadel.

V zadnjem času so izpustili iz zaporov celo vrsto obremenjenih nacistov, kar je med antifasističnim prebivalstvom povzročilo veliko ogorčenje. Ta ukrep oblasti je tudi kriv takšnih izpadov šovinističnih elementov. Orožništvo do danes ni ničesar ukrenilo, čeprav je bil primer takoj prijavljen.

NAPAD FAŠISTIČNIH TERORISTOV NA SEKRETARJA OBČINSKEGA ODBORA OSVOBODILNE FRONTE

Dne 16. junija 1947 zvečer je bil na poti k vaškemu sestanku napaden in težko poškodovan sekretar občinskega odbora OF Dobrila vas, tovariš Marolt Ivan. Med šestimi napadalci, ki so znani domači reaktivari, sta bila tudi dva inozemska fašista, en Romun in en Poljak.

Zločinski napad je bil takoj javljen policiji v Dobrli vasi, ki pa proti napadalcem še ni podvzela nobenih korakov.

NOVA NAPOVED PROCESA PROTI MAIER-KAIBITSCHU

Listi so prinesli naslednjo kratko vest APA: Kakor smo izvedeli od prezidija višjega deželnega sodišča, bo proces proti bivšemu ilegalnemu koroškemu gaulajterju Maier-Kaibitschu, ki je na listi avstrijskih vojnih zločincev, v tem poletju pred ljudskim sodiščem v Celovcu. Treba je računati z daljšim trajanjem obravnave.

Razpravi bo predsedoval predsednik višjega deželnega sodišča dr. Kugler. Maier-Kaibitsch se bo moral zagovarjati predvsem zaradi preseljevanja Slovencev na Koroškem in na Gorenjskem, ki ga je vršil v času vojne nekdanji urad rajhovskega komisarja za utrjevanje nemštva. Proces proti Maier-Kaibitschu je bil že enkrat napovedan v času, ko je zasedala londonska konferenca. Tedaj so ga napovedali za prvi teden meseca aprila.

Izdajatelj, lastnik, odgovorni urednik lista: dr. Matko Scharwitzl, Wien XVI, Ottakringergasse 83. — Glavni urednik: dr. Franci Zwitter. — Uredništvo in uprava: Wien IV, Waaggasse 6/II. Telefon B 21-5-50. — Podružnica uprave: Celovec (Klagenfurt), Völkermarkterstrasse 21/I. — Tiska: „Globus“, Zeitungs-Druck- und Verlagsanstalt G. m. b. H., Wien I, Fleischmarkt 3-5.

Koroška

V BORBI

Dr. Mirt Zwitter:

Poizkus iztrebljenja koroških Slovencev v dobi nacizma

PRVA ETAPA — IZGONI IN PREGANJANJE POSAMEZNIH KOR. SLOVENCEV

Ko so nacisti v marcu 1938 prevzeli oblast na Koroškem, je bila usoda koroških Slovencev vsakemu jasna. Saj so s tem trenutkom dosegli popolno oblast na Koroškem ravno najhujši šoviniisti in neizprosni sovražniki slovenskega naroda. Z imenovanjem tedanjega stotnika Alojza Maier-Kaibitscha za poverjenika za jezikovno mešano ozemlje na položaju dež. svetnika je šovinistična klika v deželi doživela višek svojega trumfa. Maier-Kaibitsch je že za časa borbe za Koroško leta 1919/20 veljal za najstrupenejšega nasprotnika koroških Slovencev in bil vso dobo prve avstrijske republike predstavnik in zagovornik brezobzirnega zatiranja koroških Slovencev.

Prvo njegovo dejanje je bil izgon šest slovenskih duhovnikov iz njihovih fara dne 24. marca 1938. Temu uvodu je sledilo zastrupljanje bivšega slovenskega poslanca župnika Vinka Poljanca, ki je po odpustu iz celovških gestapovskih zaporov umrl v Skocijanu v Podjuni 25. av-

gusta 1938. Nato so se vrstili ponovni izgoni slovenskih voditeljev in inteligence, zapori in preganjanja posameznikov in njihovih družin.

Koroški šoviniisti pod vodstvom Maier-Kaibitscha, ki so desetletja čakali uresničenja svojih sanj, o dokončni rešitvi koroškega vprašanja, so ravnali v začetku previdno, postopoma in načrtno. Po njihovem mnenju pa je končno dovolj „opominov“ nepopolnopravnih zavednih Slovincem, da končno spoznajo pot naravnega razvoja in se pridružijo nemškemu narodu. Že zadnja leta avstrijske republike so postajali ti opomini vedno bolj podobni grožnji vsem, ki se niso hoteli ukloniti pritisku. Rojstvo Velike Nemčije pa so ti krogi smatrali za zadnji poziv vsem, naj bi se tej sili za vedno pridružili.

Ljudsko štetje maja 1939 pa kljub vsemu izpoveduje odločnost malega naroda, da hoče braniti svojo čast in svoj obstoj do zadnjega. Zato ga od tega časa zapišejo smrti.

Po izbruhu vojne septembra 1939 postaja nasilje nad koroškimi Slovenci vedno

očitnejše. Zaradi vojne pa je treba tudi več obzirnosti na zunaj. Vendar je iz te dobe ohranjenih mnogo dokumentov, ki dokazujejo načrtno in sistematično uničevanje slovenskega življa. Zavednim Slovincem odvzemajo obrtna dovoljenja, prepovedujejo nakup zemljišč, zabranjujejo celo, da bi dedovali po lastnem očetu in najbližjih sorodnikih, silijo posamezne kmete in lastnike zemljišč, naj prodajo zemljo, da bi kolonizirali nemške priseljence itd. Iz različnih dokumentov je razvidno sodelovanje vseh prizadetih oblasti. Župani, „kmečki vodje“ ter „krajevni vodje“ so se trudili, da bi našli podlago za ukrepe in odloke višjih instanc. Čeprav v tem ali onem oblast na zunaj čuva videz pravnega postopka, vendar hkrati že nakaže tudi pot, po kateri je vendarle romal grunt za gruntop v nasilne nemške roke.

Z napovedjo vojne Jugoslaviji v aprilu 1941 se začne doba popolnoma brezobzirnega nastopa. Razpustu vseh slovenskih organizacij sledijo množična zapiranja, zaplenbe premoženja, izgoni in koncentracijska taborišča. Zopet izgine v zaporih celovškega gestapa 67 slovenskih duhovnikov, ki morajo po odpustu iz zaporov zapustiti slovensko ozemlje.

Čas zunanje političnih obzirnov je mimo. Nastopil je trenutek neposrednega uresničevanja velikih, dokončnih načrtov.

NEPOSREDNE PRIPRAVE ZA MNOŽIČNO IZSELITEV

Kljub vsemu „podrobnemu delu“ celovški šoviniisti vso dobo niso izgubili izpred oči velike naloge. Že po prvem valu navdušenja nad vojaškimi zmagami Nemčije

z vso vneto pripravljajo tudi notranjo rešitev koroškega problema. Po vseh občinah Slovenske Koroške sestavljajo sezname najzavednejših Slovencev na podlagi ljudskega štetja od 17. maja 1939. Tem seznamom sledijo v teku nadaljnjih mesecev ponovni spiski, ki opisujejo narodno zavednost in aktivnost posameznih slovenskih družin. Vsi vidiki se upoštevajo: Prianje ob ljudskem štetju, vezi z vidnimi Slovenci, delavnost v slovenskih organizacijah, glasovanje leta 1920, naročanje slovenskih listov itd. Večino teh dokumentov so žal nacistični župani in občinski uslužbenci ob zlomu nacizma uničili. Ohranjeni pa so sezname iz Gozdanj, Vetrinja, Djekš, Vovbr, Libuč in Loge vasi. Ravno sezname občin tik ob severni jezikovni meji pa so posebno dragoceni, ker nam nudijo zadosten vpogled v temeljitost preračevanja vsega slovenskega prebivalstva. Značilen in zanimiv je tudi seznam iz Vetrinja pri Celovcu.

Očitno je bila izselitev prvega dela najzavednejših slovenskih družin nameravana mnogo prej, kakor se je potem v resnici zgodilo. Že 10. julija 1940 namreč zahteva načelnik propagandnega urada narodnosocialistične stranke v Celovcu v svojem dopisu krajevnemu vodstvu stranke na Radišah prijavo slovenskih družin v najkrajšem času zaradi posebne nujnosti. Kakor je razvidno iz dokumentov, so tudi posamezni krajevni zastopniki pričakovali izselitveno akcijo mnogo prej. To pa vse dotlej, dokler je bila vojaška sreča nemški vojski na frontah še naklonjena.

(Dalje)

Na zagrebškem velesejmu

Vlak proti Zagrebu je bil nabito poln, a še so na postajah vstopali novi potniki. Bili so prav različni ljudje, govorili pa smo seveda o zagrebškem velesejmu in si želeli, da bi bili že čimprej tam in si ga ogledali.

Ves čas v vlaku in tudi še nekaj časa v Zagrebu sem se držal kmeta iz okolice Celja, ki si je na velesejmu nameraval ogledati elektromotor za svojo kmetijo. Tudi on je že mnogo slišal o velesejmu, pa se je odločil, da žrtvuje tistih par kovačev za vlak in kar bo še treba.

Ko sva vstopila, nisva kar nič vedela, kje bi začela, pa sva se kmalu odločila, da začnemo od kraja.

V paviljonu C, v prostoru, kjer razstavlja svoje izdelke tobačna industrija, sem si z zanimanjem ogledoval cigarete, zlasti pa ogromne zavoje tobaka iz Makedonije, medtem ko so kmetu obstale oči na velikih klobasah žvečilnega tobaka.

»Vidiš, naš stari oče pa so že toliko vzdihovali, da tobaka za čikanje sploh nič več ne bo. Nobena cigareta nobena cigara jih ne spravi v dobro voljo, zdaj pa le vidim, da se bo zanje kmalu dobila poštena klobasa. To je bodo veselje mi kmet zadovoljno pripoveduje.

Ko kreneva naprej, zagledava na steni velik napis, ki nama pove, da razstavlja tu tekstilna industrija Srbije in Hrvatske. Ogledujeva si odeje, blago za obleke, perilo, nogavice, klobuke itd., na steni pa bereva, da je novator Pavle Ključariček zboljšal tkalni stroj in tako znatno dvignil proizvodnjo.

Na drugi strani paviljona, kjer razstavlja svoje izdelke zvezna tekstilna industrija in svilarstvo, bereva na steni, da je bilo razstavljeno blago izdelano v vseh krajih države. Zastopane so tovarne v Novem Sadu, Kranju, Trzinu, Sv. Pavlu pri Prebolu, Mariboru, Grdelici, Vučjem, Paračinu, Dugresu, Varaždinu itd. Potem pa se s kmetom kar zgubljava med napisi in razstavljenimi predmeti. Tu je usnjarska industrija Slovenije s svojimi kožnimi izdelki, dalje živilska industrija, ki razstavlja živila vseh vrst, potem kemična industrija Srbije, ki razstavlja mila, olja, masti itd.

Nekje me kmet opozori na veliko kepo modre galice.

»Poglej, galicija!«

Potem pa mi dalje razlaga, da je bila nedavno v Halozah toča, ki je napravila tudi v drugih krajih mnogo strahu. Zla-

sti po toči se trte rada loteva peronospora, zato je nujno potrebno škropljenje.

V drugem nadstropju sva si ogledala bogate izložbe narodnega magazina, razstavo istrskih vin in predvsem razstavo državnega podjetja »Vino-Sadje«, kjer se je kmet zlasti začudil še vedno svežim jabolkom iz Maribora, kakor da si jih zdajle utrgal.

Tu pa sem svojega tovariša nenadoma izgubil. V prostore se je natrlo mnogo obiskovalcev, ki so ga potegnili s seboj.

Dvojni pomen ima letošnji zagrebški velesejem. Prvič hoče prikazati našim narodom, kaj vse smo doslej dosegli v naši obnovi in kakšni so pogoji, pod katerimi smo stopili v naš petletni načrt, drugič pa ima namen seznaniti s proizvodi našega gospodarstva tudi druge države, ki hočejo z nami trgovati. Mnoge države so to pripravljenost že pokazale in z njimi je Jugoslavija v zadnjih dveh letih sklenila trgovinske pogodbe. Te države so Albanija, Bolgarija, Čehoslovaška, Sovjetska zveza, Poljska, Francija, Madžarska, Švica itd. Vse te države razstavljajo tudi na zagrebškem velesejmu, zato bi naša slika ne bila popolna, če si ne bi ogledali tudi albanskega, češkega, bolgarskega, ruskega, poljskega, francoskega, švicarskega, madžarskega, belgijskega in holandskega paviljona. Prav tako se številni obiskovalci omenjenih držav zelo zanimajo za predmete, ki smo jih razstavili mi.

Tako se je mnogo naših ljudi seznanilo z gospodarstvom tujih držav, prav tako pa so tuji obiskovalci po vrnitvi v svoje države pripovedovali, kaj se proizvaja pri nas. Videli so ogromen napredek, ki so ga dosegli naši narodi na vseh gospodarskih področjih in ko bodo o tem pripovedovali doma, bodo odpirali oči tistim, ki še vedno govore, da je naša država zaostala in nesposobna za življenje. Naši domači ljudje pa si lahko v Zagrebu na lastne oči ogledajo plodove dveletnega dela za obnovo porušene domovine. Dvojna zavest jih navdaja pri tem: prvič, da niso zaman delali doslej, in drugič da je vredno tudi v bodoče krepko pljuniti v roke.

V paviljonu Sovjetske zveze se nisem mogel načuditi temu, kar sem videl: av-

tomobili, kmetijski stroji, tkalni stroji, tkanine, usnjeni izdelki, kožuhovine, živila, kemična industrija, radijski aparati. V paviljonu se je kar trlo obiskovalcev, ki so se vsi ustavljali pred vrati in tam v knjigo na mizi nekaj zapisovali. Ko sem se do tiste knjige tudi sam prelinil, sem videl, da je to spominska knjiga, v katero obiskovalci zapisujejo svoje vtise o sovjetskem paviljonu. Nehote sem obrnil nekaj strani. Veselo presenečen sem obstal ob podpisu maršala Tita, ki je na dan svojega obiska zapisal: »Izložba ostavlja vrlo dobar utisak. Pored same organizacije izložba prikazuje visoki tehnični napredek Sovjetskega saveza«.

Zapustil sem paviljon, zunaj pri vhodu pa me je čakalo še eno presenečenje: plug, nenavaden plug, ki so ga izdelali v Sovjetski zvezi letošnje leto. Nekaj kmetov iz Hrvatskega Zagorja se gnete ob njem. Od vseh strani si ga ogledujejo in ne morejo se mu načuditi. Na sprednjem delu pluga je tablica z njegovim opisom. Ko jo preberem, izvem, da je to plug tipa P5 — 35, ki orje hkrati pet brazd v širini 1.75 metra. Po navadi sestavijo dva taka pluga, ki ju vleče traktor »Stalinec«. Plug se tudi lahko poljubno sestavlja, tako, da zvežemo samo tri ali štiri dele, lahko pa tudi 7, 8, 9 in 10 delov, pri čemer se oziramo na pogoje oranja in vlačilno moč traktorja. Globina oranja je 27 cm, širina dveh petdelnih plugov pa 3.5 metra.

»Krasen plug, samo da bi ga v Zagorju ne mogli rabiti. Bi se v naših bregih slabo obneslo«, obžaluje nekdo od gledalcev.

Ogledamo si še traktorsko sejalnico za sladkorno peso, ki ima to posebnost, da lahko z njo hkrati trosimo tudi umetna gnojila, nato pa odidemo nekoliko naprej, kjer razstavlja svoje stroje Osješka livarna železa in tovarna strojev. Tudi tu nas čaka veliko gledalcev, med njimi precej slovenskih kmetov. Mnogo strojev je tu in orodja, ki nas zanimajo: plugi, brane, stiskalnice, vejače, luščilnice za koruzo, kuhinjske posode, stroj za čiščenje žita itd.

Kmetje iz okolice Rogaške Slatine se zlasti zanimajo za stiskalnice grozdja, kakršne tudi jaz še nisem videl. Ima to posebnost, da hkrati melje in stiska grozdje, pri čemer sortira vino v dve vrsti — v vino, ki teče takoj po mletju, in vino, ki teče šele po stiskanju.

»Ej, začne kmet vrteti pri stroju ročico, take stroje bomo pa tudi pri nas dobili!«

In kar ne more se ločiti od stroja. Doma bo gotovo pripovedoval o »mašini«, ki bo v kratkem odpravila nerodnost lesene stiskalnice, ki so poleg okornosti tudi zelo počasne. Po mnogih vinorodnih krajih Slovenije grozdje še vedno »mežijo«, z novo stiskalnico pa bo tudi to odpravljeno. In to kmalu, kajti v petletnem načrtu bo tudi naš vinar gradnik dobil vse potrebne stroje.

In tako gre od paviljona do paviljona. V posebnem zvonastem paviljonu sredi velesejma je razstavljeno naše rudno gospodarstvo. Tu vidimo rude vseh vrst: od železa, bakra, mangana do raznih vrst premoga iz vseh rudnikov naše države. V paviljonu G vidimo naše gozdno gospodarstvo, zlasti lesna bogastva Bosne in Hercegovine ter Slovenije. Povsod se ustavljajo številni obiskovalci. Slovenec vidi, kaj premorejo v Hrvatski, Srbiji, Bosni in drugod, Srbi, Hrvatje in Bosanci pa vidijo, kaj premoremo pri nas. In če prisluhneš njegovim pogovorom, slišiš skoraj vedno to, da smo bogata država in da nam je treba samo zavirati rokave, delati in živeti.

Če si pogledamo zdaj še paviljone drugih držav, se nam nudi prav tako zanimiva slika. Švicarji razstavljajo stroje, Madžari elektromotorje, Bolgari povrtno seme, tobak in kože, Poljaki poljedelsko orodje, Francozi tovarne avtomobile, Holandci umetno svilo. Kmetje, ki obiskujejo inozemske paviljone, zlasti zanimajo mali poljedelski stroji, ki jih razstavljajo švicarske tvrdke, predvsem ročni motorni plugi in kosilnice, ki jih še niso videli. Nikakor ne smemo prazniti albanskega paviljona. Tudi albanska republika se po zgledu naše države čvrsto bori za obnovo svojega gospodarstva. Na velesejmu razstavljajo Albanci tobak, živila, usnje, rude in preproge.

S tem pa si še nismo ogledali vsega, česar se vsi prav dobro zavedamo. Pri tolikih paviljonih in razstavljenih predmetih smo prav gotovo marsikaj prezrli, zato si začenjamo ogledovati vse še enkrat od kraja. Včasih se kdo izmuzne iz paviljona in jo mahne v restavracijo na pivo, kajti vročina v Zagrebu in zlasti še na prostorih velesejma, kjer se preriva na tisoče ljudi, je zelo velika. Proti večeru, ko postaja nekoliko hladneje, pritekajo na sejmišče nove množice obiskovalcev. Mi, ki smo si vse že trikrat, štirikrat, petkrat ogledali, se ob devetih zvečer poslovimo.

PREŽIHOV VORANC:

»Kdo si kaj upa...«

Mehač je godel:

»Tega bi rad poznal...«

Duh in misli so se zgostile v razposajen odpor, ki ga je žgala sopara zbranih ljudi, pomešana z vonjem gnojščica in hleva. Skozi odprta vrata se je vide la živina, ki je motovillila z rogovi v ne navadni prizor.

Vsa stvar je trajala že precej dolgo, množica je postajala razposajena; zavedali smo se, da smo rubežnike spravili v zadrego. Tedaj pa je nekdo zaklical:

»Napravimo vendar konec!«

Zandarji so obstopili vhod in nas začeli odrivati, dva »srakoperja« pa sta istočasno priskočila k jaslim in hotela odvezati licitirano kravo. Mogoče bi se ne bilo nič zgodilo in mogoče bi se ta stvar ravno tako končala, kakor je to navada, da se namreč ljudje slednjič vdajajo zmerjanju in vpitju, med katerim opravijo rubežniki svoje. Nekdo je kriknil:

»Ali bomo res pustili...?«

Tudi to bi mogoče ostalo brez odmeva med nami, ko bi naključje ne hotelo drugače in ako bi tisti hip, ko je zacingljala oteza, ne zamukal ves hlev.

Jaz sem ves čas čisto zadaj in na tistem ogledoval razvoj dogodkov. Dozdaj še nikoli nisem prisostvoval takemu

šundru in sem vse poznal le po pripovedovanju. Pri tem me je težila skrb, da bo v nekaj urah tudi pri nas ista slika. Pod vplivom množice mi je rastele pogum, rastel je moj odpor, ali vse skupaj sem tlačil za stisnjene ustnice. Stvar se mi je zdela čisto preprosta, vsi mi bi morali napraviti pred vrati verigo, zid iz živih teles in zakričati:

»Ne umaknemo se! Domov pojdite, pustite nas, nič vam nismo storili...«

Rubežnikov je bilo skupaj s pisarji, žandarji in »srakoperji« vred manj kot deset, nas pa je bilo najmanj sto...

»Domov pojdite, pustite nas, nicesar nismo zakrivali, živeti hočemo...«

Kakšni ljudje so to, ki prihajajo bogsigavedi odkod in si lastijo pravico? Kdo jih pošilja...? In v nekaj urah bodo pri nas... In mi smo še večji siromaki kakor Adermaš.

Ko pa sem začel mukanje živine, se mi je zdelo, kakor da bi od neke prišel skrivni opomin. Iz hleva je vel sveži jutranji gnojni vonj s tako silo, da se mi je zmotilo v glavi. In kakor bi me ne vidna moč potisnila, sem planil od ograje z enim skokom mimo rubežnikov k »srakoperju«, ki je med tem kravo že odvezal, in ga sunil v gnojnično mlakužo sredi hleva kakor muho. Z menoj bi bilo pa s tem najbrž že tudi pri kraju, ali

tedaj me je obdal nepopisen vrvež. Vse se je kakor na povelje zagnalo za menoj in drugi hip se že ni moglo razločiti ničesar več. Od samega hrušča in vpila nisem nič več slišal, od same razburjenosti se mi je stemnilo pred očmi. Le kakor v omotici sem slišal zagrljene, prestrašene in besne zloge:

»Ali ste znoreli...? Kaj je to? Ne boš ril, svinja...«

Po steni je zakresalo železje, da je zasmrdelo po ognju, moje roke so mrcvarile po nekakih truplih, pa nisem vedel, ali je goveje ali človeško meso, le grabil sem, pehal in davil. Nekdo je hečal na pomoč. Toda to me ni pomirilo, temveč zbesnilo; zdelo se mi je, da čujem sovražnikov, »srakoperjev« glas. Na dvorišču so rezgetali konji, se zaletavali vozovi, padali udarci, zadaj je škripala lesa in se lomil plot... Vse te divje, togotne odmeve je moja duša podzavedno vsrkavala, mimo nje so bliskovito vihrale slike ruvanja z žandarji, s »srakoperji« slike zviti klopčičev in pohojenih trupel...

»...Adermaš«

Nič!

Ko sem spregledal, sem stal z nekaterimi tovariši golorok, raztrgan, razpraskan, pokrit z živinskim blatom, oblit z gnojno in s krvjo zadobljenih prask sredi izpraznjene odrine. Na dvorišču so vekali otroci in nekaj žensk, po dvorišču so tekali izpreženi konji, voznikov pa ni bilo nikjer; naokrog so ležale puške, svežnji papirjev, ostanki oblek, rubežniki pa so izginili. Razpršila se je tudi večina soseske neznano kam. V kotu odrine, zgneten na zid, je nepremično ležal »srakoper«... Šele tedaj sem v svojih rokah začutil topor gnojnih vil...

»Ah, kako je to udarilo!«

Kaj se je zgodilo?

Slika je bila čisto jasna. Mi smo treščili, ko je bilo vse do skrajnosti napeto, in smo pohodili birski smet. Eden je pri tem preveč dobil. Zakaj pa hodi srakoperit, ko mu ni treba! Ostali bežijo dol po njivah proti veliki cesti...

»Haha...«

Nekdo je kriknil:

»Bežimo!...«

Jaz sem še vedno držal vile v rokah. Medtem so dvignili srakoperja iz kota in ga prenesli na voz ter ga začeli močiti z vodo.

Šele tedaj sem zagnal vile od sebe. Okrog mene je zazevala praznosta širokega dvorišča. Vedel sem, da se je zgodilo nekaj strašnega, a nisem se bal. Stal pa sem nenadoma pred prepadom in nisem vedel, kaj sedaj. Pohlepno sem se oziral naokoli, toda soseske ni, ona pa bi morala biti tukaj, da bi si povedali, kaj naj napravimo, kako naj se obvarujemo posledice tega dogodka.

»Skrj se...«

Z menoj vred so še trije drugi preskočili plot in udrli smo v hosto proti planini. Tam smo se skrili v zapuščenem seniku. Včeraj zvečer pa so žandarji že obdali senik in nas polovili kot miši, vse štiri. Nekdo nas je izdal, ki nas je videl bežati v skrivališče. Nato so nas zvezali in nas gonili skozi vso sosesko za strah in v prisposodbljenje tega, kar se je zgodilo...

Jetnik Oplaz je končal svojo storijo. V njegovih očeh je tlel plamen iznenađenja in tihega odpora, ustnice pa so trepetale od skritih bolečin. Nato je naveznil vrč in izpil do dna.

(Konec)